

З'ясовано, що до роботи з оцінювання якості залучений широкий спектр фахівців, а зовнішні стейкхолдери, до яких відносять роботодавців, вносять свій вагомий вклад, який відображається у фінансовій підтримці закладу вищої освіти.

На відміну від української системи, процес перевірки здійснюється за «закритими дверима» між зовнішніми агенціями та командами Міністерства освіти. Крім того, отримання оціночних даних обмежено широким загальним, а детальні результати за критеріями не оприлюднюються на офіційних ресурсах.

Ключові слова: Південна Корея, забезпечення якості, вища освіта.

Література

- Lee, D., Cho, S.J. (2021). Predicting the outcomes of the Korean national accreditation system for higher education institutions: a method using disclosure data for outsiders. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12564-021-09710-z.pdf>
- Shin, J. C. (2018). Quality assurance systems as a higher education policy tool in Korea: International convergence and local contexts. <https://ideas.repec.org/a/eee/injoed/v63y2018icp52-58.html>

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ПЕРЕВАГИ ТА ТРУДНОЩІ РЕАЛІЗАЦІЇ

Світлана Науменко, к. пед. н., ст. наук. с.

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

Метою дослідження є висвітлення вітчизняного та зарубіжного досвіду організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти через призму його переваг та труднощів, що виникають у процесі реалізації цієї форми освітнього процесу.

Із 2020 р. в Україні, так само, як і в інших країнах світу, на тлі пандемії Covid-19 заклади освіти різних рівнів вимушені були перейти на змішане та дистанційне навчання. Дистанційне здобуття освіти набуло особливої актуальності в умовах воєнного стану, що триває з початку збройної агресії Російської Федерації проти України. Саме набутий освітянами досвід

використання дистанційних технологій в умовах карантинних обмежень дав можливість в українських закладах освіти вже з березня 2022 р. відновити навчання з дотриманням безпекових заходів та вчасно й успішно в травні завершити навчальний рік.

На сьогодні в Україні заклади загальної середньої освіти працюють у дистанційному або змішаному режимі (залежно від безпекової ситуації в конкретному регіоні, наявності в закладах освіти укриттів тощо). З огляду на це, актуалізуються питання розроблення механізмів подолання труднощів, що виникають при цьому.

Зарубіжні дослідження вказують як на переваги, так і недоліки дистанційного навчання, що потребують усунення. Зокрема, вчені E. Martins та N. Felix вважають дистанційну освіту синонімом можливостей, прогресу та досягнень (Martins & Felix, 2017, с. 810). Адже саме завдяки цій формі освітнього процесу набувають поширення нові методи навчання, в учнів підвищується рівень навчальних досягнень та розвиваються навички вищого порядку мислення (критичне мислення, творчість, медіаграмотність, технологічна грамотність тощо) (Ögeyik, 2022, с. 11219, 11220).

Натомість важливим недоліком є те, що дистанційне навчання є ефективним лише з автономними, самокерованими і саморегульованими учнями. Також його реалізації перешкоджають недостатньо розвинута веб-інфраструктура, низька цифрова й технологічна грамотність учнів та вчителів, підвищене навантаження педагога, обмеженість загальних (комунікативних) навичок в учнів, недостатня технологічна допомога та різноманітність інструментів оцінювання результатів навчання учнів (Ögeyik, 2022, с. 11220; Pirrone et al., 2022, с. 2).

Також суттєвим недоліком, щодо якого зауважують не лише вчителі, а й учні, зокрема, старшокласники, є втрата соціальної взаємодії (спілкування) (Ögeyik, 2022, с. 11231; Pirrone et al., 2022, с. 8). Для підлітків заклад загальної середньої освіти є місцем соціалізації та особистісного розвитку, оскільки стосунки з однолітками в освітньому контексті є важливою детермінантою залучення до освітнього середовища. Саме тому учні вважають, що процес навчання в класі є легшим ніж вдома з використанням гаджетів, незважаючи на те, що в школі вони відчувають вищий рівень тривожності ніж перед екраном комп'ютера (Pirrone et al., 2022, с. 8).

Дистанційне навчання має бути спрямованим на те, щоб допомогти учням вчитися (Martins & Felix, 2017, с. 802). При цьому мають змінитися

й учасники освітнього процесу: учні мають стати автономнішими, рішучішими, використовувати доступні й допоміжні інструменти навчання, а вчителі не лише навчати, а й готувати дидактичний матеріал та здійснювати моніторинг й управління навчально-пізнавальною діяльністю учнів у віртуальній кімнаті (Martins & Felix, 2017, с. 809).

За М. С. Ґеґеґік, гібридне навчання (поєднання очного й дистанційного навчання) дає кращі результати, ніж використання лише однієї форми навчання (Ґеґеґік, 2022, с. 11220).

Натомість за прогнозами Світового банку (2021 р.) в Україні через закриття шкіл під час карантину (внаслідок пандемії COVID-19) успішність учнів знизилася на 10% (Masny, 2021). Ці прогнози підтверджуються й результатами вітчизняних досліджень. Так, М. Бурда та Д. Васильєва (Burda & Vasylieva, 2021), Т. Лукіна (Toruzov, 2021), О. Овчарук та І. Іванюк (Ovcharuk & Ivaniuk, 2022) на основі аналізу результатів опитувань учителів закладів загальної середньої освіти роблять висновки, що основні труднощі впровадження дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти України полягають у:

(1) технічних проблемах (відсутність гаджетів, зокрема, й через різне матеріальне становище учнів в них нерівні умови навчання, низька якість Інтернету та/або його відсутність, неможливість учням виходити на урок в режимі реального часу (через повітряні тривоги та віялові відключення електроенергії тощо));

(2) недостатньому рівні сформованості в учасників освітнього процесу цифрової компетентності (комп'ютерної грамотності) та неготовності учнів навчатися в дистанційному форматі (самостійно);

(3) психологічних труднощах під час дистанційного навчання (нестачі емоційного контакту тощо);

(4) труднощах з дистанційним навчанням в учнів початкової школи;

(5) неможливості єдиного вибору засобу навчання для учнів навіть в межах одного класу;

(6) активній участі батьків та/або родичів учня у виконанні різних видів робіт (важко сформувані реальну картину в класі, необ'єктивне оцінювання) (Burda & Vasylieva, 2021, с. 5; Ovcharuk & Ivaniuk, 2022, с. 20; Toruzov, 2021, с. 148, 152).

За Т. Лукіною у закладах загальної середньої освіти під час дистанційної форми навчання в умовах карантинних обмежень змінилася структу-

ра навчального заняття за рахунок посилення контролювальної функції (Торизов, 2021, с. 153). Внаслідок цього

(1) збільшилася кількість різноманітних контрольних заходів та зросли обсяги і складність змісту завдань, які учні виконують самостійно й про результати виконання яких вони звітуються вчителю письмово. Це призводить до перевантаження учнів в порівнянні з очним навчанням та часто потребує значної допомоги з боку батьків;

(2) з поля зору вчителя випав контроль за сформованістю і розвитком практичних вмінь і навичок учнів, а основна увага сконцентрувалася на перевірці теоретичних знань, в основному на репродуктивному рівні інтелектуальної діяльності;

(3) фактично втрапилася можливість для реалізації активних й інтерактивних форм навчальної взаємодії учнів, в результаті якої формуються навички взаємооцінювання і самооцінювання навчальних досягнень (Торизов, 2021, с. 153).

Щодо переваг дистанційного навчання, то за М. Бурдою і Д. Васильєвою, «дистанційне навчання спричинило зміни у ставленні деяких учнів до навчання, до предмета, до вчителя» (Burda & Vasylieva, 2021, с. 5). На думку вчителів, учні навчилися пристосовуватися до вимог освітнього процесу (близько 60%), стали відповідальнішими (близько 40%) й активнішими (близько 20%), суттєво підвищилася їхня самоорганізація (близько 55%) (Burda & Vasylieva, 2021, с. 5). Проте для деяких учнів цей формат не підійшов і вони навпаки втратили цікавість, мотивацію і перестали вчитися.

Суттєвий вплив на організацію навчання в умовах воєнного стану має психологічний стан суб'єктів освітнього процесу (учнів, вчителів та батьків), зумовлений, зокрема, й їхнім вимушеним переміщенням, як у середині країни (з територій бойових дій та окупованих територій в безпечніші регіони), так і закордон.

Особливостями дистанційного навчання у воєнний час є:

(1) періодична або постійна відсутність деяких учасників освітнього процесу (учнів, вчителів);

(2) наявність проблем технічного характеру (відсутність або недостатня кількість гаджетів, відсутність або низька якість інтернету тощо) у більшість кількості учасників освітнього процесу;

(3) відсутність звичних засобів навчання (друкованих підручників, робочих зошитів, канцтоварів тощо);

(4) погане самопочуття учасників освітнього процесу (важкий емоційний стан, нестача їжі, води, свіжого повітря, руху, сонячного світла тощо);

(5) зниження в учнів мотивації, самоорганізації та самоефективності;

(6) стрес, в якому перебувають всі учасники освітнього процесу, який знижує когнітивні процеси й значно ускладнює процес навчання загалом;

(7) обмеженість часу, який може бути відведений на навчання (учні об'єктивно можуть не мати часу на самонавчання або виконання домашніх робіт, а у вчителів може не вистачати часу на підготовку до уроків) (Vasylieva, 2022, с. 80-81).

Згідно із результатами нашого опитування, яке ми провели у серпні 2022 р., на думку 77% вчителів закладів загальної середньої освіти, в умовах дистанційного навчання (в порівнянні з традиційним навчанням) знизився рівень навчальних досягнень учнів та, на погляд 56% вчителів, він знизився під час воєнного стану в порівнянні з дистанційним навчанням під час карантинних обмежень.

Майже 80% вчителів вважають, що, під час дистанційного навчання учням допомагають виконувати завдання батьки або рідні. Тобто, для більшості педагогів оцінки під час дистанційного навчання є завищеними.

Таким чином, дослідження дає можливість зробити висновок щодо узгодженості загальних оцінок основних недоліків дистанційного навчання у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, важливим принциповим моментом є те, що така форма навчання підходить не для всіх учнів. Найбільш ефективним воно є в старших класах, натомість майже неприйнятне для початкової школи.

Щоправда зарубіжні дослідники на протилежність українським колегам більш оптимістичні цілому щодо перспектив дистанційної форми навчання у контексті підвищення рівня навчальних досягнень учнів, розвитку в них навичок мислення вищого порядку. Натомість більшість вітчизняних дослідників пов'язують дистанційне навчання зі зниженням рівня навчальних досягнень учнів. На нашу думку, це відображає реалії сьогодення та пов'язано з особливостями організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. Відтак, відбудова освіти в Україні та наближення до стандартів єдиного європейського освітнього простору відкривають перспективи якісного розвитку сучасних форм організації навчання, зокрема, й дистанційного.

Ключові слова: дистанційне навчання; заклади загальної середньої освіти; пандемія Covid-19; воєнний стан; переваги; недоліки.

Література

- Burda, M. I., & Vasylieva, D. V. (2021). Stan dystantsiinoho navchannia matematyky u 2020-2021 rokakh. *Matematyka v ridnii shkoli*, (4), 2–6. <https://lib.iitta.gov.ua/727923/>
- Martins, E., & Felix, N. (2017). Aluno aprendiz em educação a distância: material didático e avaliação. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*, 21, 799–813. <https://doi.org/10.22633/rpge.v21.n.esp1.out.2017.9899>
- Masnyi, V. (2021, February 9). Dystantsiina osvita v shkolakh pohirshuie yakist osvity – Svitovyi bank. *Suspilne. Novyny*. <https://suspilne.media/103487-distancijna-osvita-v-shkolah-prizvodit-do-vtrati-akosti-navcanna-svitovij-bank/>
- Ögeyik, M. (2022). Using Bloom’s Digital Taxonomy as a framework to evaluate webcast learning experience in the context of Covid-19 pandemic. *Education and Information Technologies*, 27, 11219–11235. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11064-x>
- Ovcharuk, O. V., & Ivaniuk, I. V. (2022). Rezultaty onlain-opytuvannia «Hotovnist i potreby vchyteliv shchodo vykorystannia tsyfrovyykh zasobiv ta IKT v umovakh karantynu: sichen-liutyi 2022» analitychnyi zvit. *ITsO NAPN Ukrainy*. <https://lib.iitta.gov.ua/730808/>
- Pirrone, C., Di Corrado, D., Privitera, A., Castellano, S., & Varrasi, S. (2022). Students’ Mathematics Anxiety at Distance and In-Person Learning Conditions during COVID-19 Pandemic: Are There Any Differences? An Exploratory Study. *Education Sciences*, 12(6), 379. <https://doi.org/10.3390/educsci12060379>
- Topuzov, O. M. (Ed.). (2021). *Dystantsiine navchannia v umovakh karantynu: dosvid ta perspektyvy : analityko-metodychni materialy*. Pedahohichna dumka. <http://doi.org/10.32405/978-966-644-596-7-2021-192>
- Vasylieva, D. V. (2022). Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia matematyky pid chas viiny v Ukraini. In O. I. Bezliudnyi (Ed.), *Nauka. Osvita. Molod : materialy XV Vseukrainskoi naukovoï konferentsii studentiv ta molodykh naukovtsiv* (pp. 80-82). *Vizavi*. <https://lib.iitta.gov.ua/730939/>